

Legendele olimpului

Astazi omul cunoaste fortele naturii si puterea lor nu il mai inspaimanta. Dar imaginatia omului primitiv, in lipsa unei ratiuni patrunzatoare, a creat figurile mitice ale zeilor, atribuindu-le toate fenomenele pe care nu si le putea explica. Astfel s-au plasmuit mitologiile popoarelor antice, dintre care aceea a grecilor se remarca prin mare bogatie si frumusete a miturilor.

Mitologia grecilor este extrem de bogata pentru ca la crearea nenumaratelor figuri de zei semizei, eroi, a contribuit imaginatia mai multor generatii si a mai multor oameni de talent. Dar cauza principala a multimii miturilor o constituie multitudinea fenomenelor naturii si a diferitelor aspecte ale acestor fenomene. Luand ca pilda marea observam ca strabunii indepartati ai grecilor, de pe vremea lui Pericle, au pus stapan peste intinsele ape pe Poseidon. Dar in mare in imaginatia grecilor mai locuiau: Amfitria, sotia lui Poseidon; Nereu, fiul lui Poseidon; Nereidele, fiicele lui Nereu; Tetis, o alta divinitate a marii; Triton, fiul lui Poseidon sau al lui Nereu etc.

In conceptia vechilor greci, zeii nu traiau izolati de muritori, ci se amestecau in viata lor, aducandu-le fericire sau nenorocire. De aceea in viata zeilor se reflecta multe din fenomenele vietii sociale a grecilor. Astfel, Ares era zeul razboiului, zeita Hera proteja casnicia, Hermes era protectorul negustorilor, inparatia mortilor o conducea Hades. Uneori zeii se casatoreau cu muritoare si invers.

Miturile Olimpului au fost create intro epoca de umanizare a conceptiilor despre natura. La inceput, grecii si-au inchipuit aceste forte sub forma unor obiecte neinsufletite, in special pietre si lemne, numite fetisuri. De pilda, in orasul Thespieae, in Beotia, forta atribuita mai tarziu zeului Eros, zeul iubirii, era inchipuita de o piatra necioplita.

La constituirea acestui panteon olimpic a contribuit imaginatia mai multor oameni si a mai multor generatii din diferite regiuni locuite de greci. De aceea zeul aparea in chipuri diferite. De pilda un mit spunea ca zeita Afrodita se nascuse din sangele lui Uranus, cazut in valurile marii, in timp ce la Homer, Afrodita este fiica lui Zeus si a Dionei.

Dar, oricat de variate ar fi fost, in legendele Olimpului se reflectau realitati sociale si politice de pe vremea cand traiau autorii mitului. Olimpul homeric nu este altceva decat o reflectare a vietii sociale si politice a grecilor, de pe vremea cand au fost plasmuite aceste mituri.

Poetii care au uramat dupa Homer au prelucrat miturile in lumina conceptiilor filozofice si religioase ale vremii lor, contribuind astfel la inbunatatirea tezaurului mitologic grec, care si asa era extrem de bogat.

Scriitorul Alexandru Mitru ne prezinta miturile despre zeii olimpici despre care se povesteau mituri plasmuite in vremusi si in regiuni diferite si reflectand conceptii felurite. El nu si-a propus sa dea absolut toate miturile Olimpului, ci a ales pe cele mai importante in legatura cu zeii cei mari ai Olimpului si, inainte de ei, cu Haosul, Gheea, Uranus, Cronos etc.

Este de subliniat faptul ca Al. Mitru a dat o deosebita importanta mitului prometeic dorind astfel sa lege printr-un fir logic cronologic diferite mituri intre ele si pentru a-i da lui Prometeu valoarea unui simbol al luptei pentru stapanirea tainelor naturii.

Hesiod a fost determinat sa scrie Teogonia, "nasterea zeilor" de haosul care domnea in mitologie, haos provocat de nenumaratele mituri contradictorii atat in ceea ce priveste faptele zeilor cat mai ales in ceea ce priveste momentul aparitiei lor in lume caci, in imaginatia grecilor, zei s-au nascut ca si oamenii. Ca si Hesiod, Al. Mitru a trebuit sa dea ordine cronologica miturilor conducandu-se dupa Hesiod dar introducand si unele elemente personale. Problema esentiala care se punea era aceea ca un zeu sa nu apara pe scena mai inainte de a fi creat asa cum de pilda, la Hesiod, Eros este stapanul inimii zeilor si oamenilor, cand zeii si oamenii nici nu existau. Tocmai de aceea Al. Mitru a procedat cu multa atentie si logica introducand mitul lui Prometeu pentru a explica in acest fel aparitia oamenilor, opera a mainilor lui Prometeu.

Oricat de importanta ar fi problema cronologiei miturilor, esentialul il constituie continutul lor pentru ca diferitele variante ale aceluiasi mit prezinta personajul mitologic despre care este vorba in lumini diferite.

De exemplu in "Iliada" Afrodita, zeita frumusetii, se amesteca in lupte fara sa si dea seama ca nu este in stare sa le poarte ba chiar este ranita de un muritor.

In cartea a VIII-a a "Osideei" zeita Afrodita este pedepsita de Hefaistos facand o plasa de aur invizibila in care a prins-o alaturi de Ares, in rasul tuturor zeilor.

La poeta Safo, Afrodita ne apare in alta lumina fiind numita "nemuritoare", "fiica a lui Zeus", care salasluieste in palatul de aur al tatalui sau.

Pentru poetul roman Lucretiu, Afrodita-Venus este: datatoare de viata prin care iau fiinta toate vietuitoarele de pe pamant.

Asadar, Afrodita-Venus a capatat la Lucretiu o maretie pe care nu o avea la homer dar a inceput sa o capete la Safo.

In prima parte a "Legendelor Olimpului" putem distinge urmatoarele trasaturi principale:

1. Autorul a depus un efort staruitor de a motiva logic si psihologic trecerea de la un mit la altul si diferitele actiuni in cadrul aceluiai mit.
2. Autorul a ales miturile, legendele si versurile cele mai cunoscute si interesante.
3. A cautat sa armonizeze versiunile contradictorii intr-o sinteza in care predomina punctul de vedere moral.
4. Motivarea rationala a alegerii si ordinii cronologice a miturilor pe care mitul prometeic o ilustreaza in chipul cel mai luminos.

In "Legendele Olimpului" Al. Mitru expune mituri si legende pe care imaginatia greaca le-a tesut in jurul unor oameni numiti in greceste "eros".

Exista o distinctie esentiala intre zei si eroi. Zeii erau niste fiinte pur imaginare pe cand multi dintre eroi au trait in realitate iar imaginatia nu a facut alt ceva decat sa le mareasca peste fire personalitatea. Zeus nu a existat. Ahile, Agamemnon, Menelau, Ulise au fost insa oameni care au luptat sub zidurile Troiei.

In legendelesespre eroi asistam la o incordare a tuturor puterilor fizice si morale ale pamantenilor spre a birui fortele vreamase si a ridica viata si demnitatea omului deasupra tiraniei si mizeriei.

In imaginatia grecilor, Zeus trona maiestuos in Olimp dar pe pamant, eroul Heracle infruntand mania Herei, ucigand monstri si biruind oameni nelegiuiti, a fost socotit vrednic de Olimp.

Spre a ne da mai bine seama de felul in care s-au plasmuit legendele, este necesar de a cerceta intelesurile pe care le-a capatat cuvantul "erou". Linia evolutiva a semanticei cuvantului "erou" a fost: 1. stapan, nobil sef, comandant militar; 2. combatant; 3. om distins prin nastere, talent, vitejie; 4. semizeu; 5. muritor ridicat dupa moarte la rangul de semizeu.

In evolutia sensurilor cuvantului se vadesc limpede momente din istoria societatii sclavagiste grecesti.

Intelesurile cuvantuui "erou" izvorasc din Iliada si Odiseea poeme in care se canta fapte savarsite de luptatorii care au luat parte la razboiul Troiei. Dar inainte de lupta sub zidurile Troiei, grecii dezvoltasera stralucita civilizatie miceniana.

Legendele eroilor pot fi impartite in trei mari categori: legende plamadite pe pamantul Greciei inainte de razboiul Treiei; legende create in Asia Mica in legatura cu razboiul Troiei, in jurul unor eroi veniti din Grecia; legende create in Grecia dupa si sub influenta legendelor razboiului Troiei evenimant care a contribuit in mare masura la alterarea continutului legendelor si deci la estomparea cronologiei lor.

In lucrarea sa Al. Mitru a trebuit sa rezolve doua probleme fundamentale si anume problema cronologiei si problema fizionomiei eroilor.

Cronologic autorul a respectat urmatoarea ordine: Perseu, Heracle, Tezeu, Dedal si Icar, Castor si Polux, Belerofon, Asclepio, Meleagru, Orfei si Euridice, Intemeierea Tebei, Expeditia argonautilor, Razboiul Troiei, Intoarcerea aheilor in Elada, Pataniile lui Ulise, Aventuroasa calatorie a lui Enea.

Referindu-ne la "Legendele eroilor" putem spune ca acestea se caracterizeaza prin:

1. Autorul a ales cele mai interesante figuri de eroi spre a le expune viata legendara.
2. Cronologia este in conformitate cu ipotezele cele mai plauzibile.
3. Asa cum in "Legendele zeilor" s-a dat o deosebita atentie figurii lui Prometeu, tot asa in "Legendele eroilor" s-a aruncat o lumina deosebita asupra lui Heracle.
4. Ideea calauzitoare in expunere a fost aceea care a stat la baza plasmuirii acestor legende, si anume ca, luptand cu darzenie si curaj neistovit, oamenii pot triumfa asupra tuturor obstacolelor si chiar asupra vointei zeilor.
5. Notele vin sa lamureasca, prin explicatii si ordin stiintific, multe din ciudateniile miturilor. Este unul din meritele de seama ale acestei lucrari. In felul acesta, naratia este insotita de explicatia rationala a plasmuirilor fanteziei.
6. Ca si "Legendele zeilor", "Legendele eroilor" contribuie la imbogatirea cunostintelor si la educatia tinerei generatii, punandu-i in

fata modele de lupta darza, create de antici, in care, pornind de la realitati certe, se formuleaza nazuinte spre mai bine si spre mai frumos.